

Oos Gebrook

Een uitgave van de Heemkundevereniging Hoensbroek.
Opgericht 26 september 2007
Jaargang 3 Nummer 6 - maart 2010

Redactie:

Jan Bus
Hein Giesen
Bernard Grothues
Jo Hermanns
Wim Kortekaas
Math Mertens

Losse nummers € 2.00

Secretariaat:

Klinkertstraat 19,
6433 PA Hoensbroek, tel: 045-5217721
E-mail: secretaris@heemkundehoensbroek.nl

Website:

www.heemkundehoensbroek.nl

Verenigingslokaal:

MFC Gebrook, Prinsenstraat 12 6433 GJ Hoensbroek
Telefoon: 06-57 23 98 33

Bank:

ING 3280562 t.n.v. Heemkundevereniging Hoensbroek

**Uitvaartcentrum van den Hout
Kathagen 10
6361HG Vaesrade
Tel.: 045- 5212004**

Inhoudsopgave

❖ Van de redactie	4
❖ Jaarvergadering 2010	5
❖ De schutterijen in Limburg	7
❖ Activiteiten van onze Heemkundevereniging in 2009	8
❖ Bioscopen in Hoensbroek afl. 3	10
❖ Waar komt die straatnaam vandaan?	17
❖ Carnaval	19
❖ 't muulke	20
❖ Harry Leblanc schilder van de verloren kruiswegstaties in de Grote Sint Jan te Hoensbroek	22
❖ Zekerheden, vermoedens en vraagtekens	28
❖ De klomp in 't vreuger volkslaeve.	33
❖ Mededelingen	37
❖ Onze begunstigers	39

**C. van Tilburg
Nieuwstraat 178
6431KX Hoensbroek**

**Van Crieelingen VOF-Woninginrichting
Hoofdstraat 390
6432 GN Hoensbroek
Tel.: 045- 5216678**

Van de redactie

Het is weer gelukt! We hebben weer een mooi nummer van ons verenigingsblad kunnen samenstellen met veel interessant leesvoer. Sterker nog, we hadden een luxeprobleem: méér kopij dan we op 40 pagina's konden plaatsen. Daarom hebben we een keus moeten maken en we hebben moeten woekeren met de ruimte, maar gelukkig zonder concessies aan de vormgeving. Het blad moet er natuurlijk ook een beetje leuk uit blijven zien.

Na een onderbreking in het vorige nummer hebben we nu het derde deel van onze serie over de bioscopen in Hoensbroek. Deze keer gaat het over de filmkeuring, een fenomeen waarover heel verschillend werd gedacht in de twintiger en dertiger jaren van de vorige eeuw, ook in Hoensbroek.

De vorige keer hebben we aandacht besteed aan de kruiswegstaties van de hand van Jean Thoolen in de grote St. Jan. Daar hebben we nu een mooie aanvulling op met een artikel van Bernard Grot-hues over Harry Leblanc, de maker van de verloren kruiswegstaties in de grote St. Jan.

Op het moment, dat we dit schrijven hebben we nét de jaarvergadering achter de rug. Een verslag over deze druk bezochte bijeenkomst vindt u natuurlijk ook in dit blad. En we besteden een beetje aandacht aan het vervolg van deze bijeenkomst, waarin Luc Wolters van het Schutterijmuseum een interessant verhaal hield over de Limburgse schutterijen in het algemeen. Natuurlijk kwamen daarbij ook de onlangs weer opgedoken attributen van de Hoensbroekse schutterij St. Sebastianus aan de orde.

Maar we hebben nog veel meer lezenswaardigs. Dat gaan we hier niet allemaal opnoemen. U kunt veel beter zelf kijken wat er te vinden is.

We wensen u weer veel leesplezier!

Administratiekantoor Labor
Vloedstraat 34
6361 XH Nuth
Tel.: 045-5650121

Jaarvergadering

Op woensdagavond 24 februari 2010 had onze vereniging een goed bezochte jaarvergadering in hotel Amicitia aan de Markt.

Evenals het vorig jaar stond ook nu de koffie en vla klaar voor onze leden.

Voorzitter Paul Borger wees in zijn openingswoord op het belang van een heemkundevereniging en de stijgende waardering voor ons werk in de Hoensbroekse gemeenschap.

Secretaris Wim Kortekaas gaf in zijn jaarverslag een duidelijk overzicht van de activiteiten van 2009, wees op ons cluborgaan "Oos Gebrook" als belangrijk medium naar onze leden toe en berichtte trots dat ons ledental nog steeds stijgende is, nu bijna 130 leden.

Penningmeester Hein Giesen presenteerde een overzichtelijk beeld van onze redelijk gezonde financiële situatie en de kascontrolecommissie, dhr. Bus en Blankers, gaven hun fiat aan deze cijfers.

Cheque

Een verrassing bij de presentatie van die jaarcijfers was dat Paul en Helmië Borger (van The Read Shop Borger) de penningmeester een cheque t.w.v. € 1750,- aanboden voor onze medewerking aan het boek "Hoensbroek - een terugblik deel 2".

Voor de kascontrolecommissie van volgend jaar werden de heren Giezenaars en Krikke gekozen.

Er was ook een bestuursmutatie. Medeoprichter Math Mertens, die bij de oprichting al had aangegeven dat hij de vereniging mee op de rails wilde zetten, maar niet langer, is als bestuurslid ermee gestopt. Hij vond, volgens ons terecht, dat zijn taak erop zat en stelde zich niet meer herkiesbaar. Hij blijft echter wel lid van de redactie van “Oos Gebrook”, waar zijn kennis van het Breuker Plat en

zijn correctiekwaliteiten zeer op prijs gesteld worden. Math werd voor zijn inzet door de voorzitter bedankt en er was gezorgd voor een passende attentie voor Math en zijn echtgenote.

Als nieuwe bestuursleden werden gekozen de heren Hein Bisschops en Henk Has.

**Hotel Amicitia
Markt 9
6431 LG Hoensbroek
Tel.: 045- 5212999**

**S. v Cleef - Café de Paerdsstal
Slakkenstraat 80
6431 NK Hoensbroek
Tel.: 045-5213515**

Schutterijen in Limburg

Aansluitend aan de vergadering was er een druk bezochte lezing over het schuttersfenomeen in Limburg. Velen waren gekomen om eens wat te horen over onze oude stadsschutterij St. Sebastianus, ook wel genoemd St. Sebastiaan.

De avond werd geopend met de komische voordracht van Wiel Sijstermans, een leuk verhaal over de mislukte poging van de “Sjötte va de Muusberg” om die sjötteclub weer nieuw leven in te blazen.

Hierna was het woord aan dhr. Luc Wolters. Op luchtige

wijze verhaalde hij over de wetenswaardigheden en gebruiken van het schuttersleven en zeer zeker zijn verhaal over de in 1939 opgeheven Hoensbroekse schutterij St. Sebastianus had de volle aandacht.

Helaas waren de toegezegde attributen van die ter ziele gegane schutterij niet te zien en moesten de vele bezoekers genoegen nemen met een fotosessie van deze schuttersfossielen.

Medaille: Dhr. Waltmans

Nieuwe werkgroep “Schutterij”

Op 24 maart om 20.00 uur is een eerste bijeenkomst in ons “home” Het doel van deze werkgroep zal zijn: Het maken van een inventarisatie van de aanwezige attributen en tegelijkertijd het bekijken van de mogelijkheden voor een heroprichting van de Hoensbroekse schutterij.

Rob Peters – Meel en graanhandel
Wijngaardsweg 16
6412PJ Heerlen
Tel.: 045- 5226693

Activiteiten van onze Heemkundevereniging in 2009

Zaterdag 24 januari een geslaagde dialezing over Oud Gebrook in het Pius verzorgingscentrum aan de Mettenstraat.

Carnavalsmaandag 23 februari deelname aan de Hoensbroekse carnavalsoptocht met als thema: Breuker Jònge sjrieve Breuker Plat.

Onze uitbeelding werd niet alleen bekroond met een fraaie derde plaats in de categorie Kleine Fragmenten, maar we wonnen hiermee ook de Oscar Navalpries 2009. Dit is de prijs voor de meest originele uitbeelding van de carnavalsoptocht van 2009.

Woensdag 4 maart onze jaarvergadering in het MFC, met aansluitend een dialezing door dhr. Jo Hermens met als thema: het geologisch ontstaan van Zuid Limburg.

In **april** uitgave van het derde nummer van ons clubblad.

Zaterdag 18 april waren wij gastheer voor de leden van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg. Hun jaarlijkse ontmoetingsdag die begon in Hotel Amicitia, en aansluitend een rondleiding door de kleine en grote St. Jan. Hoofthema: de kruisweg in de grote kerk.

Zaterdag 16 mei hebben wij acte de présence gegeven op de jaarvergadering van de overkoepelende Limburgse Heemkundeverenigingen in Houthem. Onderwerp: een lezing over het opstellen en onderhouden van een goede inventarisatielijst.

**Heunen Coiffeur Herensalon
Wilhelminastraat 76
6431 XX Hoensbroek
Tel.: 045- 5211324**

Na afloop een rondleiding door de pas gerestaureerde en fraai beschildeerde Gerlachuskerk van Houthem.

Vrijdag 22 mei een presentatie in ons clubhome voor de leerlingen van de basisschool Nieuw Lotbroek, thema: Hoensbroek, vroeger en nu.

Zondag 24 mei een excursie naar het zinkverleden van Neu Moresnet. Onze gids, dhr. Jo Hermens leidde ons door de fraaie natuur van het schitterende Höhnbachtal in La Calamine en langs de voormalige zinkstollen.

In **juni** de uitgave van het vierde nummer van ons clubblad.

Zaterdag 11 juli het jaarlijkse bestuursuitstapje, een excursie naar Luik.

Vrijdag 23 oktober thema-avond in hotel Amicitia aan de Markt in Hoensbroek met als thema “Oorlog en vrede in Hoensbroek”.

Begin **november** de uitgave van het vijfde nummer van ons clubblad.

Vrijdag 20 november in kasteel Hoensbroek de boekpresentatie “Hoensbroek - een terugblik”, deel 2.

Zondag 13 december present op de Kerstmarkt in het MFC Gebrook.

**R. de Jong – Autoschade
De Koumen 60
6433KD Hoensbroek
Tel.: 045- 5210590**

Bioscopen in Hoensbroek

(deel 3)

De filmkeuring in de jaren '20 en '30¹

In de periode tot en met de jaren van de Eerste Wereldoorlog werd bioscoopbezoek nog min of meer als een gepaste vorm van vermaak beschouwd. Maar in de jaren daarna werd in katholieke intellectuele kringen van journalisten, politici, geestelijken en andere opinieliders de bioscoop steeds meer als een verdacht instituut beschouwd, als een wezensvreemd element, dat niet thuishoorde in het leven van een goede gelovige. Maar niettemin had de bioscoop een grote aantrekkingskracht en was ook onder katholieken een populaire vorm van vermaak.

¹In 2007 publiceerde Thunnis van Oort onder de titel "Film en het moderne leven in Limburg" zijn proefschrift over 'het bioscoopwezen tussen commercie en katholieke cultuurpolitiek in de periode 1922 – 1929'. Voor dit artikel heb ik van dit boek dankbaar gebruik gemaakt.

Het diende daarom zoveel mogelijk aan banden gelegd te worden en dat gebeurde vooral door het controleren van het aanbod: het keuren en eventueel censureren van films. Aanvankelijk gebeurde dat meestal via lokale commissies, maar in 1915 werd een eerste aanzet tot een centrale keuring gegeven door de Vereniging Eer en Deugd, gevestigd in en bestuurd vanuit het seminarie Rolduc in Kerkrade. Die vereniging bestond uit plaatselijke onderafdelingen van leken, die zich inzetten voor het behoud van zedelijkheid door te waarschuwen voor slechte lectuur, wulpse dansen, onbehoorlijke kleding en dus ook slechte films. In het door de vereniging uitgegeven blad *Toneel en Bioscoop* werden films en toneelstukken beoordeeld naar katholieke maatstaven. Hoewel ik daarvoor (nog) geen harde bewijzen heb kunnen vinden is het aannemelijk, dat ook voor Hoensbroek deze 'keuringen' maatgevend zijn geweest.

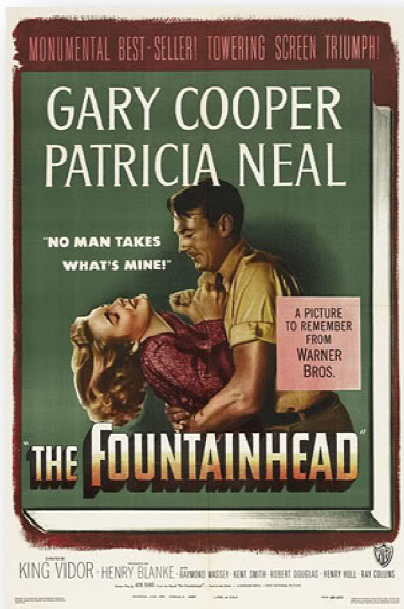

De Vereniging van Noord-Brabantsche en Limburgse gemeenten voor gemeenschappelijke filmkeuring

zigt gehouden met het bioscoopvraagstuk; en met het beteugelen van het gevaar ervan. De eerste katholieke premier mr. Charles Ruijs de Beerenbrouck had in 1918 een staatscommissie ingesteld 'in zake maatregelen ter bestrijding van het zedelijk en maatschappelijk gevaar aan bioscoopvoorstellingen verbonden'.

In progressieve katholieke kringen, maar niet alleen daar, hadden men zich al in de oorlogsjaren be-

In haar in 1920 gepubliceerd verslag uitte de commissie de wens om te komen tot een bioscoopwet. Toen uiteindelijk het wetsvoorstel in 1923 werd ingediend sneuvelde dat op 1 maart van dat jaar in de Tweede Kamer. Een van de oorzaken hiervan was, dat het wetsvoorstel voor de katholieken niet ver genoeg ging waar het de plaatselijke autonomie betrof, lees: de zeggenschap over de katholieke gebieden in het Zuiden. Hierdoor werd duidelijk, dat de invoering van een landelijke bioscoopwet nog wel even op zich zou laten wachten. Dat werd de aanleiding om op een vergadering van de burgemeesters uit het zuiden van het land op 16 maart 1923 het plan om te komen tot een eigen filmkeuring weer van stal te halen. Dat plan dateerde al uit 1920. Daartoe werd de 'Vereeniging van Noord-Brabantsche en Limburgse gemeenten voor gemeenschappelijke filmkeuring' opgericht,

onder voorzitterschap van de Maastrichtse burgemeester van Oppen. Er sloten zich 18 gemeenten aan, onder wie ook de gemeente Hoensbroek, die vanaf het begin in 1924 lid was. Wanneer in een bepaalde gemeente een raadsmeerderheid besloot toe te treden, onderwierp de gemeente haar inwoners aan de keuringsoordelen van de vereniging. Bioscoophouders waren dus verplicht, op straffe van verlies van hun vergunning, alleen nog door de katholieke keuring goedgekeurde films te vertonen. Dit leidde onmiddellijk tot een groot conflict tus-

sen de vereniging en de Bioscoopbond, o.a. over de betaling van de keuringskosten, dat uitmondde in een boycot van de bioscopen in de gemeenten, die aangesloten waren bij de vereniging. Ze kregen gewoon geen films meer geleverd. In een groot aantal plaatsen

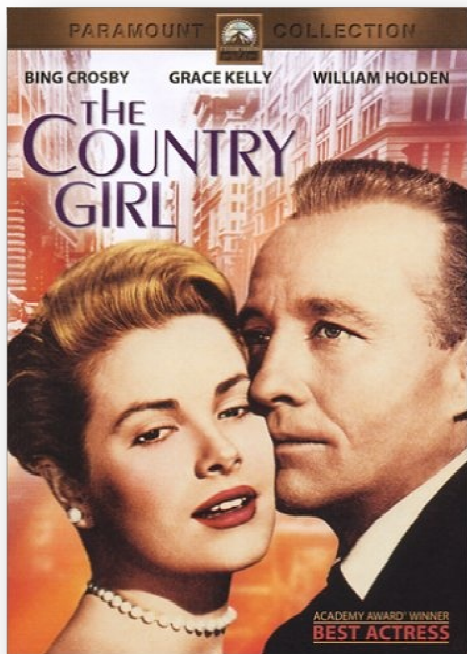
gingen de bioscopen dicht, maar niet overal. Hoensbroek was met Brunssum en Bergen op Zoom een van de drie gemeenten in het zuiden, die besloten de nieuwe keuringsregeling op te schorten en terug te vallen op hun eigen lokale keuringsregeling. De vrees voor de ergernis van de kiezer zal een rol hebben gespeeld en, hoewel ook hiervoor geen harde bewijzen gevonden zijn, zou het goed kunnen zijn, dat de invloed van notaris Beckers hierin aan de orde was. Beckers was vanaf het begin president-commissaris van de naamloze vennootschap, die de Luxor-bioscoop aan de Akerstraat bezat en tegelijkertijd sinds 1917 ook lid van de Hoensbroekse gemeenteraad. Na een week werd een oplossing gevonden en gingen in de andere 15 gemeenten de bioscopen weer open.

De Bioscoopwet van 1926

In 1926 werd een gewijzigde bioscoopwet door het parlement aangenomen met de instemming van de confessionele partijen, die per 1 mei 1928 in werking trad. Naast een landelijke keuring, uitgevoerd door de Centrale Commissie voor de Filmkeuring, voorzag de wet in de mogelijkheid van een plaatselijke **n**akeuring.

Hoewel in de landelijke keuringscommissie, die een afspiegeling was van de verzuiilde samenleving van die tijd, de katholieken goed

vertegenwoordigd waren, werd de mogelijkheid van nakeuring gebruikt als een instrument om de eigen katholieke identiteit in het zuiden te benadrukken. Men vreesde, dat door de samenwerking met andersdenkenden in de centrale landelijke commissie onvoldoende garanties konden worden geboden voor de toelaatbaarheid van films voor katholieke bioscoopbezoekers. Maar dat streven naar een aparte katholieke keuring werd niet door iedereen, ook niet in het zuiden, gewaardeerd, omdat men

vond dat de plaatselijke auto-

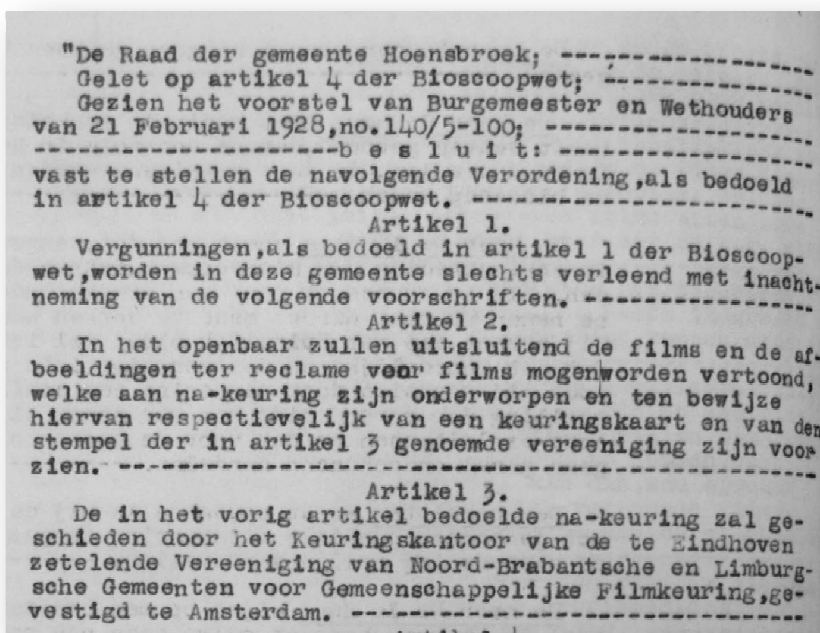
nomie hiermee in het gedrang zou kunnen komen en er dan onvoldoende oog zou zijn voor plaatselijke omstandigheden. Zo was door de gigantische bevolkingsgroei in de mijnstreek de sociale samenstelling zeker niet meer representatief voor de rest van het zuiden van ons land en vroeg men zich af of met een katholieke nakeuring niet al té paternalistisch werd opgetreden.

De nakeuringsverordening

Om aan de eisen van de nieuwe bioscoopwet te voldoen moest er een nieuwe verordening ko-

men. In Hoensbroek werd door de gemeenteraad in haar vergadering van 24 februari 1928 de zogenaamde nakeuringsverordening met 8 van de 11 stemmen vóór aangenomen; met de stemmen van de heren Vincken, Heijboer en Snoeijerbos tegen.² De heer Bindels en Beckers waren in die vergadering afwezig. Vanuit de linkse oppositie wordt flink tekeer gegaan tegen het voorstel. De heer Snoeij-

erbos van de SDAP verzet zich hevig tegen de invoering van deze verordening. Hij vindt nakeuring overbodig, omdat dit al op landelijk niveau door deskundige mensen gebeurt. Hij is van mening, dat men daar veel beter op de hoogte is van wat geschikt is. Natuurlijk kun je niet zo maar lukraak films vertonen, zegt hij, maar over het algemeen zijn de hier vertoonde films alleen voor één rich-

ting bedoeld zijn. Dat vindt hij niet juist. Hij is van mening, dat afgekeurde films soms op een hoger peil staan dan wat er nu vertoond wordt en hij denkt daarbij aan de zgn. Wildwestfilms! Bovendien vindt hij, dat er veel meer gelet zou moeten worden op de gevaren van de bioscoop voor de kinderen en dat kinderen uit de bioscoop geweerd zouden moeten worden. Bij dat laatste sluit de heer Vincen zich aan en hij zegt, dat hij geconstateerd heeft, dat in de Luxor-bioscoop ondanks de bestaande regels, die dit zouden verbieden, meer dan de helft kinderen onder de zestien jaar zaten. Dat zou in België niet gebeuren! Hij vindt, dat bij twijfel over de leeftijd naar de persoonskaart gevraagd zou moeten worden. De burgemeester is het daar helemaal mee eens en belooft daar in de toekomst meer op te laten toezien. Maar hij is het niet met Snoeijerbos eens over de overbodigheid van de nakeuring en de deskundigheid van de centrale commissie. De raadsnotulen vermelden hierover: “De heer Snoeijerbos schijnt daaromtrent minder goed ingelicht te zijn. Spreker heeft een film gezien na aangebrachte coupures, welke de keuringen van Den Haag en Amsterdam had gepasseerd. Het is schandelijk wat daarin vertoond werd. Het toelaten van dergelijke films zou tot zedelijke verwildering aanleiding geven”.

De heer Snoeijerbos blijft het er niet mee eens en doet nog een poging met een voorstel tot een echte plaatselijke nakeuringscommissie, die de plaatselijke omstandigheden beter kan beoordelen. Maar zijn voorstel wordt niet overgenomen en de verordening wordt zonder wijzigingen vastgesteld.

Wordt vervolgd.

Wim Kortekaas

² Rijckheyt, Gemeentearchief Hoensbroek 1800 – 1940 inv. 11 Notulen gemeenteraadsvergadering 24-02-1928

Versmarkt Bemelmans
Hoofdstraat 30
6431 LC Hoensbroek
Tel.: 045- 5228573

Waar komt die straatnaam vandaan?

Door Bernard Grothues

Een nieuwe rubriek in “Oos Gebrook”

De werkgroep Straatnamen van de Heemkundevereniging zal onder de titel: “Waar komt die straatnaam vandaan?” voortaan in “Oos Gebrook” ingaan op de betekenis van bepaalde straatnamen in Hoensbroek. In deze eerste rubriek zullen we de straat Deken Meys-erf aan de orde stellen.

Deken Meys-erf

Het college van Burgemeester en Wethouders van Heerlen stelde op 23 juni 1987 deze naam vast van de straat terzijde en achter het voormalige gemeentehuis van Hoensbroek, een complex van 37 woningen (35 eengezinswoningen en twee bejaardenwoningen). Deze woningen liggen ingesloten tussen de Wilhelminastraat, de Mgr. Lebouillestraat, de Mgr. Nolensstraat en de Nieuwstraat / Burgemeester Kessenplein. Door middel van één aansluiting aan de Wilhelminastraat krijgt deze woongroep het karakter van ‘woonerf’.

Een inpassing van de huisnummering in die van de Wilhelminastraat was vanwege de grootte van dit complex niet mogelijk.

Daarom werden vier van de 37 woningen van een nummering van de

Wilhelminastraat voorzien en de overige 33 woningen kregen een nummer behorend bij

nieuwe straatnaam Deken Meys-erf.

Tegen de achtergrond van de naamgeving van de omliggende straten werd gedacht de straat de naam te geven van pastoordeken Meys, die in de parochie St. Jan Evangelist als zodanig werkzaam is geweest in de jaren 1963 t/m 1985. Deze straatnaam werd vervolgens unaniem in de vergadering aangenomen.

Drs. W. Meys was afkomstig van Ubach over Worms, waar hij op 19 februari 1913 werd geboren. In 1939 werd hij priester gewijd, studeerde vervolgens van 1939 tot 1942 theologie aan de R.K. Universiteit te Nijmegen om daarna kapelaan te worden te Valkenburg in de H.H. Nicolaas en Barbarakerk. Van 1943 tot 1954 was hij leraar te Rolduc en van 1954 tot 1962 Algemeen Directeur van de Katholieke Actie en Directeur van het Vrouwelijke Jeugdwerk in het bisdom Roermond. Op 28 oktober 1962 werd hij als pastoordeken ingehaald in Hoensbroek, waar hij werkzaam is geweest tot 1985.

In 1979 werd hem het ereburgerschap van Hoensbroek toegekend. Dat ereburgerschap viel hem ten deel omdat hij zich had ingezet voor het schoolwezen in Hoensbroek, het maatschappelijk werk en de samenlevingsopbouw in de Oostelijke Mijnstreek. Na zijn terugtreden in 1985 woonde hij in Heerlen Op de Nobel 93. Hij overleed in Brunssum op 28 september 1986.

Bron: SH 8/01212. (Archief Gemeente Heerlen 1982-1990)

**Gebr. Luchies
Hoofdstraat 16
6431LC Hoensbroek
Tel.: 045-5221703**

**Adm. Kantoor J. A. Klein
Galerijstraat 16
6432AV Hoensbroek
Tel.: 045- 5211214**

CARNIVAL

Onze heemkundevereniging werd op vrijdag 8 januari aangenaam verrast. Tijdens de Optocht-filmavond in het Trefcentrum ontvingen we de ultieme prijs die in de Hoensbroekse carnavalsoptocht te winnen is, namelijk de "Oscar Navalpries 2009". De prijs was een beloning voor onze originele uitbeelding van de boekuitgave, Breuker Jònge sjrieve Breuker Plat, geschreven door Math Mertens, die zelf ook in die groep mee liep.

Deze prijs was een leuke opsteker voor de optocht van dit jaar, waar we weer van de partij waren, met ook dit jaar een thema dat gebaseerd was op een boekuitgave, namelijk

het boek "Hoensbroek - een terugblik", deel 2.

Het optochtmotto 2010 "Mörge kumt vazellef" was de inspiratie voor ons carnavalsfragment, waarin wij letterlijk met blikken wierpen, die door de vele toeschouwers spontaan terug geworpen werden, waardoor de "terugblik" letterlijk vorm kreeg. De uitbeelding werd weliswaar door de jury niet met een prijsje beloond, maar werd door de vele toeschouwers met veel applaus en alaafs beloond en dat maakte veel goed. Het was voor onze deelnemers een leuke middag waarin de heemkundevereniging weer eens goed in de belangstelling kwam.

Constructiebedrijf Wiel Peters
Economiestraat 47 A
6433KC Hoensbroek
Tel.: 045- 5211057

't Muulke

Door Toon Ermers

Ich zal uch 'ns 'n verhaol vertelle wat get mieë om 't lief haat es 'n humme of 'ne uëverjas. Get mieë es 'n simpel vertelselke uëver 'n huuske of 'n bömke.

De luuj van huuJ zulle waal zegke: WieJ is 't i Godsnaam meugelik dat de luuj vreuger zoe dachte. Mer ich verzieëker uch dat alles wat hiej gezag waert ech gebuërd is. 't Gaet uëver 't Truuke en d'r Allewies. Ze waore gaen familie van ae, mer ze woeënde waal i dezelfde sjtraot.

En wieJ dat doew zoe de gewuënte waor, waore ze aoch bieJ de jonkhaed van 't dörp aagesjlaote. 't Truuke woeënde allaen mit de mam. En 't houw altied al gedach nao 't kloeëster te gao. D'r Allewies waor d'r auwdste oet 'n hoeshouwe va vief kinger. D'r Pap waor d'r Thuur en de mam waor 't Trees, mer die name hōbbe d'r aegelik nieks mit te make.

'ne Nōnk van 't Truuke, dae aoch in 't dörp woeënde, zou gao trouwe. En noe houw de jonkhaed zich ongeraen aafgesjpraoke dat ze saoves nao de broelof 't bed van 't broedspaar oeterae zouwe haole. Dat moos sjiekem gebuëre, mer dat waor hun waal toevertroewd. Al sijnapden 't Truuke en d'r Allewies neet wat dat bed i Godsnaam mit dat broedspaar te make houw..... En noe mòt dier waete dat d'r Allewies nog waal d'r sjlumste waor van al zien breurs. Hae houw op sjoeël ummer achte en vuuër catechismus nog waal nuëges op 't rapport. En ins zag de mam: "Allewies jōng, doe mòs later mer i Sjummert nao de Montfortanen gao. Doe kins 't beste de ier va de femilie hoeëg houwte. En daomit waor de toekoms va d'r Allewies vasgelag. Neet dat hae dat erg vōng. Hae vōng 't 'n ganse ier en aoch gans gewuën es oudste va vief jōnge. En 't Truuke zou, wie gezag, nao 't kloeëster gao.

Mer good

Op 't aafgesjpraoke oer houwe ze zich verzameld achter 't hoes woe 't broedspaar zou gao woeëne.

Uëver 't plat daak va de kuëke zint ze doer 't vinster va de sjlaopkamer gesjraeld. En dao hōbbe ze 'ns flink hoesgehaote! 't Sjtruë woert oet 't bed gerieëte en doer de kamer gesjtruijt. De lang plenk sjtinge taegde de moere en de klein plenksjkes moos men uëveral zeuke.

WieJ ze weer op de sjtraot sjtōnge gove ze zich ongeraen allemaol 'n muulke vuuërdat ze op haem aa gōnge. 't Waor ja duuster. En d'r waore d'r die zich allaen mer bieJ de jonkhaed gedao houwe òm dat saort muulkes te gaeven of te kriege.

Aoch 't Truuke en d'r Allewies houwe zich gepuënd. Mer dat haat vuuër die twieë waal wiedlaopende gevolge gehad.....

Vuuërieësj 't Truuke. Dat minde in zien onnuëzelhaed daste van 'n muulke van 'ne jòng 'n kiendje zouws kinne kriege. En wiej dat dan allemaol i zien werk zou mètte gao dao houw 't gaen flauw benul va. Mer de gedachte dat 't doer dat muulke 'n kiendje va d'r Allewies kòs kriege dat waar zoe sjoëen.....!!!!

Later in 't kloëëster hōbbe de zustesj 't 'm allemaol oetgelag en es 't da nog waal 'ns 'n pas gebaore kiendje i g'n erm houw dach 't nog waal 'ns sj-tiekem: "Dink dich 'ns i dat dit kiendje va d'r Allewies en mich zouw zieë."

Wat zouw dat sjoëen zi gewaë. Mer geliek dao op baeëde 't zich : Hieër vergaef mich toch die verkierde gedanke, Gier wit toch dat ich al mien werk allaen aan Uch wil opdrage.

Help mich dao toch mit.

En da d'r Allewies, dae is bij de Montfortanen loeës gewoere en aoch hae dach sj-tiekem nog waal 'ns aa dat verdōlde muulke van 't Truuke. Mer aoch hae, juus wiej 't Truuke, baeëde zich geliek dao op: Hieër vergaef mich toch die verkierde gedanke. Gier wit toch dat ich al mien werk allaen aan Uch wil opdrage.

Zoe kint g'r zieë dat 't laeve neet altied aeve gemakkelik is, aoch al is men 'n Eerwaarde Zuster of 'ne Eerwaarde Gaestelike.

Harry Leblanc schilder van de verloren kruiswegstaties

in de Grote Sint Jan te Hoensbroek

Door Bernard Grothues

Als u in Hoensbroek vraagt naar de kunstschilder Harry Leblanc zult u in negen van de tien gevallen als antwoord krijgen dat de naam wel bekend voorkomt, maar dat men van deze kunstenaar nog nooit heeft gehoord. Toch heeft hij veel werken nagelaten, die zich voornamelijk in particulier bezit bevinden.

Harry Leblanc werd op 18 december 1920 geboren in de Slakkenstraat op nummer 63. Hij was de oudste in een grote familie die negen kinderen telde. Hij ging naar de Sint Petruschool aan de Wilhelminastraat en omdat toen al bleek dat hij goed kon tekenen adviseerde zijn leraar hem naar de kunstacademie te gaan in Maastricht. Dat stuitte thuis in een gezin met elf personen op enige weerstand. Er moest in een groot gezin brood op de plank komen en het lag voor de hand dat hij, zoals de meesten uit zijn buurt, in de ondergrondse steenkolenmijn Staatsmijn Emma zou gaan werken.

Dat gebeurde ook, maar dit werk deed hij niet lang, want het werk ondergronds was zwaar en moeilijk.

Na een aantal omzwervingen, zoals medicijnbezorger bij apotheek Martens te Hoensbroek, leerling schoenmaker en sorteerder in de schrootvakken op Staatsmijn Emma, kwam hij uiteindelijk aan de

snijsbrandmachine in de werkplaats Noord te Treebeek terecht. Tot de mijnsluiting was dit zijn betrekking.

Medeoprichter toneelvereniging De Jonge Limburgers

In zijn vrije tijd was hij zeer actief in het verenigingsleven. Hij was een van de eersten die het toneel in Hoensbroek tot bloei heeft gebracht. Als lid van 'De Jonge Wacht' was het bestuur van deze jeugdbeweging op zoek naar meer ontspanning in de vereniging. Er waren geen wandeltochten, manifestaties of andere activiteiten en op cultureel gebied was er eveneens weinig te beleven. Zo waren Harry Leblanc, Pierre Gijbels en Johan Offermans tot de overtuiging gekomen, dat in het belang van de leden iets ondernomen moest worden en gedwongen door hun liefde voor het toneel, besloten zij in 1943 een toneelvereniging op te richten onder de naam *De Jonge Limburgers* met als eerste doel de bijeenkomsten en vergaderingen op te luisteren met voordrachten.

Het werd een bloeiende vereniging, die in de loop van de jaren vele toneelstukken als 'Broederhaat', 'De Blauwe Knoop', 'Knalgas', 'Broeder Thomas', 'Panopticum', 'Filmartisten' en tal van andere stukken op het podium bracht. Tot 1948 was Harry secretaris, penningmeester en actief lid van het toneelgezelschap.

In dat jaar, en wel op 3 februari 1948, trad hij in het huwelijk met José Diederik. Uit dit huwelijk zouden 8 kinderen geboren worden.

In deze periode was het toneel naast de film de enige ontspanning die men had na het werk. Tal van andere toneelverenigingen in Hoensbroek traden toen voor het voetlicht, zoals de *Toneelvereniging Mariarade* met hun succesnummer 'Frederik de Stoute', de *Beambtenvereniging 'Bouwmeester'* in het Beambtencasino te Treebeek met 'Het meisje uit het Westen' en niet te vergeten de *Toneelgroep De Narrenkap* met Kees en Fientje Heijboer-Cremers, Tilly Hawinkels, Jo Beijers, Jo Damen, Anny Meessen, Johan (Hannes) Popma en Jan en Riet Smits, die op 16 september 1951 in de zaal van de Wall in de Kouvenderstraat het onvergetelijke toneelstuk ter herdenking van de sociale encyclieken: "Als de kinderen maar eens groot zijn" bij herhaling hebben opgevoerd.

Dierenwinkel op de Heisterberg

Door de dreigende mijnsluiting zou Harry Leblanc overgeplaatst worden naar de Daffabrieken te Born. Hij besluit dan een dierenzaak te beginnen en van zijn hobby zijn beroep te maken, want het kweken van vissen is een van zijn grote liefhebberijen. Al enkele jaren kweekte hij achter zijn woning in de Bergstraat in een stal, die hij daarvoor gebouwd had, allerlei vooral vreemde soorten vissen, die hij verkocht. In 1959 laat hij zich als middenstander inschrijven bij de Kamer van Koophandel en een korte tijd daarna vestigt hij zich in een winkelpand op de Heisterberg.

Tot 1984 is hij in de dierenzaak werkzaam, waarna zijn zoon Jos de zaak overneemt.

Schilder van de ontbrekende kruiswegstaties

De tachtiger jaren van de vorige eeuw worden eufemistisch gekenmerkt als de jaren van ‘versobering’ in de kerk. Beter is het te spreken van een “Tweede Beeldenstorm”, die toen plaatsvond. Vele heiligenbeelden werden uit de kerk verwijderd, wandschilderingen verdwenen na een behandeling met latex en dat alles gebeurde onder het motto ‘vernieuwing in de kerk’ tot verontwaardiging en teleurstelling van vele parochianen. Ook de Sint Jan in Hoensbroek ontkwam niet aan deze vernieuwing in de kerk, daarbij een handje geholpen door kapelaan Jacques Oberjé. In 1972 was hij aangesteld als kapelaan in Hoensbroek, nadat hij eerder als legeraalmoezenier in Ermelo en Amersfoort had gediend. De stormbaan was hem dus als zodanig niet vreemd. Hij maakte schoon schip in de kerk. Verschillende beelden kregen een andere bestemming en de kerststal moest herzien worden, in die zin dat alle beelden een neutrale kleur of beter gezegd geen kleur dienden te hebben.

R. Offermans - Fysiotherapie
Kouvenderstraat 111
6431HC Hoensbroek
Tel.: 045-5220932

De kruiswegstaties moesten de kerk uit. Er is een begin gemaakt met de zevende en achtste kruiswegstatie, die in de garage van deken Meys bij de pastorie “In d'r Pool”, waar nu het secretariaat van de parochie: “De Polder” is gevestigd werden opgeslagen. Met de andere staties is het niet zover gekomen, omdat voornamelijk de kosteres Anny Verwijmeren hiertegen in opstand kwam. Dit vrome, toegewijde en altijd in het zwart geklede vrouwtje, dat haar leven lang met haar moeder de zorg voor het kerkgebouw en de kerkdiensten op zich had genomen bezwoer Oberjé dat ze dit schandaal naar buiten zou brengen. Het is niet tot een grotere afbraak van de staties gekomen. De twee staties in de garage werden vergeten tot op een gegeven moment in de garage van deken Meys brand ontstond en de twee panelen verloren gingen. Geruime tijd gebeurde er niets totdat nieuwe mutaties in de parochie plaatsvonden. Frans Wiertz, die pastoor was te Maastricht in de H.H. Monulphus- en Gondulphusparochie werd in 1985 benoemd tot pastoordeken in de St. Jan Evangelist. Onder zijn leiding vond een compleet herstel plaats van het interieur van de kerk. De klapstoeltjes bij de biechtstoelen werden hersteld, sommige beelden werden teruggezet. Harry Leblanc maakte een nieuwe kameel voor de kerstgroep en hij gaf de beelden weer hun oorspronkelijke kleur terug. Het waren vooral Harry Leblanc en zijn zwager Sjeng Ramakers die zoveel mo-

gelijk wilden herstellen, waarbij Harry zich als voornaamste taak stelde twee nieuwe kruiswegstaties te maken. Maar de modellen waren verdwenen. De kruiswegstaties waren niet gedocumenteerd. Er waren geen foto's of reproducties beschikbaar. De koster, Math Bisschops, had gezien dat er bijzondere overeenkomsten waren tussen de kruiswegstaties van de Grote Sint Jan in Hoensbroek en die van de Sint Petruskerk in Gulpen. Bisschops, geboren en getogen in Gulpen, wist zich de afbeeldingen op de kruiswegstaties in Gulpen te herinneren, hoewel ze in formaat veel kleiner waren dan die in Hoensbroek. De kruiswegstaties in Gulpen waren niet afkomstig van Jean Thoolen uit Roermond, die van 1923 tot 1928 de gehele kruiswegstatie had ontworpen, maar van de Roermondse kunstschilder Paul Windhausen.

In de Marktstraat 64 in Hoensbroek schilderde Harry Leblanc in zijn hobbykamer de twee ontbrekende staties, die in 1985 herplaatst werden onder de orgelgalerij in de Grote Sint Jan van Hoensbroek en door pastoordeken Frans Wiertz werden ingewijd. Een uitgebreid artikel van de hand van Sander van Daal over het werk van Jean Thoolen in de Grote Sint Jan van Hoensbroek verscheen in het najaar van 2008 in het Historisch Tijdschrift voor oostelijk Zuid-Limburg: Het Land van Herle.

Harry Leblanc heeft daarna nog vele landschappen, stillevens, portretten en iconen geschilderd. In de sacristie van de Grote Sint Janskerk, evenals in de pastorie, hangen een aantal prachtige schilderijen met afbeeldingen o.a. de Heilige Maagd Maria en andere heiligen

Voordat de pastoordeken op 10 juli 1993 benoemd werd tot Bisschop van Roermond maakte hij een fraai portret van de bisschop, dat zich nu in het persoonlijke bezit van de voormalige pastoordeken van Hoensbroek bevindt.

Karel Diederer

Een ander voortreffelijk portret is dat van zijn schoonbroer Karel

Diederer, die na te zijn verraden vanwege zijn activiteiten in het verzet, opgepakt en getransporteerd werd naar Maastricht, om vervolgens via Apeldoorn ten slotte in het concentratiekamp Oraniënburg-Sachsenhausen terecht te komen. Hier overleed hij na bijna twee jaar in 1943.

Harry Leblanc is 84 jaar geworden. Op het laatst van zijn leven was hij hulpbehoevend en kon hij zich slechts in een rolstoel voortbewegen. Een

herseneninfarct is hem fataal geworden. Op 29 september 2004 is hij overleden. Hij werd begraven op het kerkhof aan de Randweg in Hoensbroek. Zijn markant zelfportret, in het bezit van de familie Leblanc, zal hem blijvend doen herinneren.

Dit verhaal is mede tot stand gekomen met medewerking van Pierre Leblanc, Truus de Bruijn-Leblanc, Twan de Bruijn en Math Bisschops, waarvoor ik hen hartelijk wil bedanken.

W. Mengelers – Auto elektra
Burg. Slanghenstraat 11
6433 AR Hoensbroek
Tel.: 045- 5217777

Sturmans-Faassen Verkeersopleidingen
Nieuwstraat 15
6431 KP Hoensbroek
Tel.: 045- 5220166

Zekerheden, vermoedens en vraagtekens

Door Math Mertens

Oude locaties in het Hoensbroekse

In de oude gemeente Hoensbroek treffen we in het begin van de twintigste eeuw in pastoorboeken, notarisakten en geschriften veel benamingen aan van straten, stegen en paden die tegenwoordig niet meer bestaan, niet meer als zodanig gekend zijn of andere namen hebben gekregen. Hoe die oude benamingen zijn ontstaan?

Hoensbroek vóór de komst van de mijnindustrie zou je het best kunnen typeren als een uit de kluiten gewassen boerendorp, met zijn eigen gebruiken en een taaltje, dat vaak ontleend was aan het boerenleven. Als typerend voorbeeld noem ik de huidige Burgemeester Slanghenstraat; in deze toch relatief kleine straat lagen liefst zes boerderijen: drie iets kleinere, Mertens, Custers en Mensen en drie grotere: Schoonbroodt, Cloodts en Franssen. De drie keuterboertjes konden van de opbrengsten van hun boerderij alleen niet leven en waren aangewezen op neveninkomsten. Mertens ging met zijn zonen Math en Huub en schoonzoon Joep Gerits werken bij de Rote Erde, een steenfabriek en ijzergieterij nabij Aken; daartoe verzamelden ze dan rond vijf uur 's morgens bij de Köpkesmuële op de Rennemig met nog een man of acht uit Heerlerheide en vertrokken naar Duitsland, aanvankelijk te voet, naderhand kon er gedeeltelijk met de tram worden gereisd.

Custers werkte, terwijl zijn vrouw en kinderen het akkerwerk deden, nog als 'baoë' (veldwachter) en Mensen fungeerde voor de buurt als 'aomerebrenner'.

'Aomere' zijn sintels die gebruikt werden om de oude strijkbout of de beddenpan te verwarmen. U kunt zich voorstellen, dat daar vooral in koude winters veel belangstelling voor was!

De boerderij van de fam. Mertens

De boer mat niet in meters, aren of hectaren, maar sprak van rouwen (1 rouw is 200 vierkante meters), zillen (een zil is 2000 vierkante meters) en bunders (een bunder is 8000 vierkante meters). Het was

voor hem dan ook een vanzelfsprekendheid,

dat hij ook voor het aanduiden van locaties namen gebruikte die meer aansloten bij zijn beleavingswereld. Zo sprak men o.a. van 't Mespaedje, de Flattesjtraot, 't Muëlepaedje en d'r Kòwdrief. Ook benoemde men straten naar gekende personen die daar woonden zoals Kreegesjgats, Deelergats, Loeëgetske en Lieëpesjsjtraot.

Onderzoek

Wanneer je nu probeert om deze oude namen te lokaliseren, dan lijkt dat een peulenschil: je gaat naar het gemeentelijk archief en na veel aan zoekwerk bestede tijd vind je vanzelf wel waarnaar je op zoek bent.

**v Oers Assurantiën
Kouvenderstraat 238
6431HK Hoensbroek
Tel.: 045- 5212856**

En in geval van nood kun je nog altijd bij het kadaster terecht. Nou, vergeet het maar! Ook ik begon met het bewandelen van de twee genoemde wegen, maar het resultaat viel fors tegen.

Bij de officiële instanties zijn de geregistreerde benamingen inderdaad na enig zoeken wel te vinden, maar voor de niet-officiële, volkse namen ben je aangewezen op overleveringen.

Ik heb bij mijn onderzoek dan ook rond de dertig bezoekjes gebracht aan ouderen, waarvan ik verwachtte dat ze me verder zouden kunnen helpen, soms met, maar vaker zonder succes.

Wat daarbij opviel was, dat mensen zich heel vaak wel de namen kunnen herinneren en ook nog nieuwe aandragen, maar niet meer de locaties kunnen duiden. Hoe vaak ik niet te horen heb gekregen: “Jao, wiej gier ’t zegkt waet ich ’t weer, ze höbbe besjtange, mer woe ze krek höbbe gelaege ...” Veel hulp kreeg ik van de Heer Henri Peters, waarvoor mijn hartelijke dank!

Van wat ik na een jaar speurwerk heb kunnen achterhalen wil ik U graag deelgenoot maken. En mochten er nog mensen onder U zijn die zelf nog aanwijzingen kunnen geven of, nog liever, vraagte-

kens kunnen wegnemen, dan zou U mij en mogelijk ook anderen daar een groot plezier mee doen. Refererend aan de titel: hoe meer vermoedens zekerheden worden, hoe beter.

En vraagtekens wil ik heel graag veranderen in uitroeptekens!

Kreegesjgats – Huidige Mgr. Lebouillestraat tussen Mgr. Nolensstraat en Kouvenderstraat, genaamd naar de daar wonende heer Krieger

Deelergats – huidige Hermesweg, genaamd naar fam. Van Deelen
Loeëgetske – pad tussen Metten en Juliana Bernhardlaan achter
langs het vroegere Loeëhoes, genaamd naar fam. Loë

Lieëpesjsjtraot – pad van Ge Wingsjaoëf (Wijngaardshof) naar de
Vrank, genaamd naar fam. Lipsch

G'ne Sjløerd – bovenste stuk Klinkertstraat, zompig stuk grond

G'ne Pöt – eerste stuk Overbroekerstraat vanaf G'ne Sjløerd, er wa-
ren putten met bronwater, o.a. reden voor vestiging brouwerij
Horstmans

Muëlepaedje – paadje vanaf vroegere molen Peters bij Station langs
spoorweg naar Klinkertstraat

Op d'r Pledder – verhoogd plateau links van Slot Hillenradelaan

Sjreikesberg – hoogte links van Schurenberg

Krütspaedje – verbindingsweggetje tussen Schurenbergsvoetpad en
Terschurenweg

Kuulke – pad tussen Terschurenweg en Schuureikenweg

Mespaedje – verbindingspad tussen Schuureikenweg en Duivels-
voetpad

't Hetje – huidige Schurenbergsvoetpad

Kòwdrief – einde huidige Meisbergervoetpad

Rattenpaedje – Laarvoetpad, naam dateert uit de tijd, dat het daar
wemelde van de ratten toen de molen nog in functie was

Kunkelsgraaf – verbindingspad tussen huidige Nieuwstraat en Slak

Flattesjtraot – huidige Nieuwstraat

Dellerboesj – huidige Hekberg

Oppen Moes – middelste stuk vroegere Koumenweg nabij boerderij
Franssen

Den Reyn – voetpad tussen Hoeve Lotbroek en beemd van Franssen

Daaldesjpool – waterpoel op plek waar thans de Christus Koning-
kerk staat

Horstmanssteegje – voetpad tussen stationskolonie en markt, waar
thans Ridder Hoenstraat loopt

Brouwerswegje – verbindingsweg tussen Overbroekerstraat en huidige Ridder Hoenstraat

De Brul, 't Preûtje, Pötslangwei, Kraneveldje, de Sjoet – vijf beemden waar nou Centrum-Zuid ligt

Verder zijn er in het archief van kasteel Haag, de huidige woonplaats van de adellijke familie Hoen, nog wel een aantal andere oude benamingen aangetroffen, maar zo specifiek of voor zo'n klein gebied, dat verder onderzoek niet zinvol lijkt, zoals

Maendachsveldt (akte 1545)

Calfsdal (akte 1546)

Zoetenbemd (akte 1620)

Hoogsteeg en Coustert (akte 1781)

Achterste Reiken, Op den Geer en Biesjen Sjtruukske (alle drie akte 1876).

Vraagtekens

Wel blijven er nog een tweetal vraagtekens, waarop ik het antwoord niet met zekerheid heb kunnen vinden. 'n Antwoord daarop zou ik zeer op prijs stellen:

Op nogal wat plaatsen in oude stukken is er sprake van het Hoon-desbaendje. Mogelijk is er het beemdengebied mee bedoeld waar nu de Droomvijver ligt. Het lijkt echter niet aannemelijk, dat Hoon-des dan van de Hoensfamilie afgeleid is. Een boer Hoenen zou meer uitkomst bieden, maar die heb ik in dat gebied niet kunnen vinden. Wellicht dat iemand uitkomst weet.

Wat verder in mijn gesprekken opviel was, dat veel mensen de Lie-epessjtraot noemden. Dit doet vermoeden, dat er buiten de beschreven straat nòg ergens een straat met die naam is geweest. Wellicht kan ook wat dat betreft iemand licht in de duisternis brengen? Bij voorbaat dank!

Autobedrijf Simons
Nieuwstraat 127
6431 KR Hoensbroek
Tel.: 045-5215691

De klomp in 't vreuger volkslaeve.

De klomp is een houten schoeisel, dat de gehele voet omsloot en gemaakt uit een stuk wilgen- of populierenhout en bekend sinds de aanvang van de 15de eeuw; hij werd toen 'hoosbloc', 'hoelbloc' of 'hollebloc' genoemd.

Tot zeker 1960 waren ze nog verkrijgbaar in verschillende dorpswinkels en in kleine steden, de oude trouwe houten klompen.

De instapopening heet "bek", het deel boven de voorvoet "kap", de wel-

ving tussen zool en hak "klik", de voorkant "neus", en de achterkant "hiel". In de handel waren vijf verschillende maten; mansklomp, vrouwenklomp, drieling, halve en dopje. De binnenmaat van de grootste is 30,5 cm. en van de kleinste 14 cm. In de boerendorpen kwamen ook nog wel marskramers en venters met hun handkar of op de bakfiets de klompen huis aan huis te koop aanbieden. Voordat de koop gesloten werd, moesten natuurlijk de klompen eerst gepast worden.

Schadenet - Koenen
Breukerweg 178
6412 ZL Heerlen
Tel.: 045-5215450

Op de binnenplaats van de boerderij of in de gang achter de voordeur werd de klomp uitgetoet.

Ook werd er opgelet dat er geen scheur op barst in de klomp zat.

Bij de winkels in de steden en dorpen, waar de klomp nog een artikel was dat gevraagd werd, werden de klompen door de leverancier aangeleverd in stapels. De klompen waren als paar bij elkaar gebonden, samen waren dat dertien paar. In de vroegere jaren werd de bundel klompen zelfs nog gebundeld met “wietse” (wiltgentenen). De klompen werden in de bundel zo gerangschikt, dat de hak van ieder paar rustte in de bek van het paar dat er onder lag. Echter het bovenste paar lag anders. Dit paar lag met de kap in de holte van het paar er onder. De bindteen die de stapel bij elkaar moest houden, viel dus zowel in de bovenste als het onderste paar klompen tussen hak en zool. Zo zaten de dertien paar klompen goed opgesloten om ze te vervoeren.

Echter, waar komt het aantal van dertien paar klompen vandaan? Waarschijnlijk is dit terug te brengen tot het verleden. De vakkundigheid voor het maken van klompen was natuurlijk in die tijd niet zo groot. Daarom voegde hij bij elk dozijn een paar extra toe in verband met mogelijke verborgen gebreken.

Men onderscheidt in grote lijnen de klomp in “kapklompen” en in “riemklompen”. In Limburg werden die genoemd als de “blokke klompe” en de “lieég klompe”. De riemklompen werden nog onderverdeeld in mansklompen, vrouwenklompen, jongensklompen en kinderklompen (klumpkes). Bij al deze lage klompen hoorden riemen, in het dialect “kloompereme”. Deze riemen werden met korte spijkertjes met een brede kop aan de klik (de zijkant van de klomp) bevestigd. Dit vroeg wel enige ervaring want de riem moest prettig over de wreef van de voet liggen, anders zou het lopen hierdoor bemoeilijkt worden, tot zelfs pijnlijk.

van Oost Verzekeringen - Hypotheken
Juliana-Bernhardlaan 8
6432 GW Hoensbroek
Tel.: 045-5224241

Het passen van de klompen werd steeds staande gedaan, dit passen deed men alleen maar met de rechter voet. Het touwtje waarmee de paren waren samen-gebonden werd bij het passen nooit los-gemaakt.

Waren de klompen niet voor de koper zelf, dan werden de klompen gekocht met be-

hulp van een maatstokje. Zo een maatstokje was gewoon van een of andere struik afgesneden die in de tuin of op het erf stond. De maat werd genomen aan de binnenzijde van een gebruikte klomp, namelijk van de neus tot de hiel.

Ook werd de prettige ligging aan de voet bij het kopen meegenomen. De binnenkant van de klomp moest mooi en glad zijn afgewerkt.

Dit werd gecontroleerd door met de hand onder de kap te voelen. Verder werd er gelet op het eventueel aanwezig zijn van kwasten en een mogelijk scheurtje in de klomp. Kopers die zeer kritisch waren keken zelfs nog naar de zooldikte. Degelijke klompen moesten een zooldikte hebben van 2 tot 2 ½ cm. Dit noemde men “doeém-dikte”.

Voor de vrouwen waren speciale klompen. Die waren licht en laag van vorm. Ook waren deze klompen zwart gekleurd met ingeritste lijnfiguren. De riem die hierbij hoorde was natuurlijk ook zwart gekleurd. In de dorpswinkels was een grote sortering vooral van vrouwenklompen want die waren bij de boerinnen zeer in trek. Bij de “mansluujklompe” was de bruine getinte klomp zeer in trek. Deze klompen werden door de maker in een apart hok gedroogd en gerookt.

Vrouwenklompen.

Dit gebeurde zoals de slager zijn vleeswaren rookte. Kenners hadden een voorkeur voor deze klompen doordat zich door het roken kleine roet- en teerdeeltjes aan het hout hechtten en daardoor de klomp beter bestand bleek te zijn tegen vocht. Ook werden deze klompen wel eens voorzien van ingeritste lijnen. De vrijkomende blanke houttint vormde dan een licht contrast met het bruin-ge-rookte schoeisel.

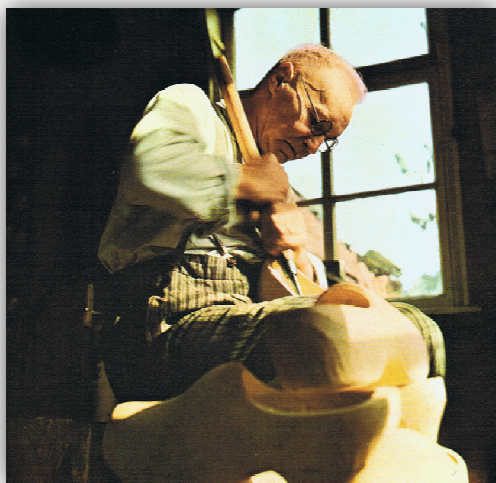
Voor echt geschilderde klompen, had de Limburgse boer geen interesse. In leerlooierijen, slagerijen en slachthuizen waren wel geschilderde klompen te zien, men vond hier dat deze klompen beter

schoongemaakt konden worden.

Op de boerderijen werden de klompen geschuurd met mergel of zilverzand. Meestal ging dit samen met het blank schuren van de kastanjehouten keukentafel en stoelen. Dit huishoudelijk gebeuren vond steevast plaats als de kermis in aantocht was.

Wordt vervolgd.

Ingezonden door Leo Meevers Scholte.

VZ Constructie en Reparatiecentrum
De Koumen 22
6433 KD Hoensbroek
Tel.: 045- 5234081

Sign It
Weustenraadstraat 45
6430 AJ Hoensbroek
Tel.: 045 5212874

Mededelingen

Contributie

We zijn alweer 3 maanden gevorderd in 2010.

Hebt u uw contributie voor 2010 al betaald? Nee? Dan niet uitstellen maar meteen doen!

U kunt de contributie van € 12.00 storten op bankrekeningnummer 3280562 t.n.v. Heemkundevereniging Hoensbroek, met vermelding van: contr. 2010.

Als u onze contributie wel erg bescheiden vindt, zeker gezien de hoge portokosten als u buiten Hoensbroek woont, dan staat het u natuurlijk vrij dit bedrag naar uw eigen kunnen te verhogen.

U kunt natuurlijk ook contant betalen bij onze penningmeester Hein Giesen of bij onze voorzitter Paul Borger in the Read Shop Borger.

Onze nieuwe leden in 2009

A. Jacobs – Bisschops Overasselt

H. Bisschops Nijmegen

J. Bisschops Eindhoven

J. van Loon – Bisschops Roermond

Z. Bisschops Arnhem

W. Bisschops Wijk bij Duurstede

K. van der Meer Delfzijl

B. Derksen Hoensbroek

B. Niesen Hoensbroek

H. Winteraeken Hoensbroek

T. Leurs – Kleintjens Hoensbroek

H. Hage Hoensbroek

Stadsbibliotheek Maastricht

R. Dewit - van Bavel Deventer

H. van Gaal Hoensbroek

J. Bemelmans – Kinds Hoensbroek

M. Bemelmans Hoensbroek

R. Kortekaas Hoensbroek

L. Römgens Hoensbroek

H. Linssen Hoensbroek

D. van 't Hoofd Hoensbroek

L. Raaijmakers – Ermers Brunssum

H. Dirks Hoensbroek

Kopij voor ons clubblad

Ook u kunt een bijdrage leveren aan ons clubblad.

U kent wellicht een leuk verhaal, voorval, anekdote of schokkende gebeurtenis uit het Hoensbroekse verleden, dat u eens opgeschreven hebt of alsnog op papier wilt zetten. Begin eens te schrijven, probeer het eens! Goede verhalen, misschien omlijst met een passende foto of krantenknipsel dat u al die jaren bewaard hebt, of het kan ook zijn dat

wij daar al documentatie of beelden van hebben die we dan kunnen gebruiken voor uw artikel.

Een passend ooggetuigenverslag (of van overlevering) van zo'n gebeurtenis of leuk voorval uit het verleden, kan altijd een interessant artikel voor ons blad opleveren.

Het mag ook nog eens in het Breuker Plat geschreven zijn!

Ben niet bang, begin er eens aan en stuur uw verhaal naar de redactie, secretaris@heemkundehoensbroek.nl of geef het af bij een van onze bestuursleden.

Deze kunnen U ook behulpzaam zijn met het schrijven van een artikel en willen graag, indien gewenst, een interview met U hebben.

Misschien komt uw verhaal dan in "Oos Gebrook" te staan.

De vierde druk van het boek Maria-Gewanden / Terschuren vroeger....

Hebt U het gemist, of wilde U het kopen en was het uitverkocht? Van het boek over Maria-Gewanden hebben wij een herdruk laten maken, die weer volop te koop is bij The Read Shop Borger in de Kouvenderstraat. Prijs: € 14,95

Nieuwe Sponsor

De heemkundevereniging heeft de fa. Van Melick bereid gevonden de benodigde enveloppen en briefpapier voor de komende jaren te sponsoren. Kijk maar eens voor op de enveloppe, daar staat nu niet alleen ons logo, maar ook de nieuwe slagzin:

Van Melick - Heerlijk uit Hoensbroek

Foutje!

We werden door een aantal lezers geattendeerd op een tweetal fouten in het artikel over de brug over de Auvermoer op pag. 6 t/m 10 van nummer 5 van dit blad van november 2009. Op pag. 7 bovenaan op de 5e regel ontbreekt een woordje. Het gedeelte, dat daar tussen haakjes staat moet luiden: (hoewel er nog lang **geen** sprake was van een Europese Unie.....).

En op pag. 10 staat vermeld, dat de wegen in orde moeten worden gemaakt om de troepen van Napoleon te kunnen laten passeren. Dat klopt dus niet, want Napoleon is pas veel later in Frankrijk aan de macht gekomen. Op het in het stuk vermelde tijdstip ging het wel om keizerlijke troepen, maar dan wel die van de Oostenrijkse keizer en niet die van Napoleon.

Onze begunstigers:

Algemeen:

Punctua & Partners - Accountants	Hoensbroek
Holtus Verzekeringen & Financieringen	Hoensbroek
Dhr. P.Orbons	Hoensbroek
Notaris Mr. J.J.O. Huisman	Brunssum
Van Melick - Heerlijk uit Hoensbroek	Hoensbroek
The Read Shop Borger	Hoensbroek

kwaliteit die blijft

Lortye

TUIN • DECO • BOUW

- sierbestrating nieuw-gebruikt • designverlichting • tuinmeubilair • (water)ornamenten beton-natuursteen
- tuinhuisjes, bielzen en tuinhout • zand, siergrind, maaskeien, teelaarde • vijvermateriaal en -pompen

 Parkstad 8519

De Koumen 1a Heerlen-Noord

2500 m²
showroom

www.lortye-tuin-deco-bouw.nl

www.parkstad-gardendeco.nl

 045-528 02 02